

الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان سپاه

دوران دفاع مقدس

فیروز الماسی فر^۱، ناصر پور صادق^۲، مسعود حقیقی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۰۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۰/۱۴ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۴/۰۱

فصلنامه مطالعات بسیج، دوره بیست و هشتم، شماره ۱۰۶، بهار ۱۴۰۴

 20.1001.1.1735501.1404.28.106.6.6

چکیده

مدیریت جهادی یعنی: فراگرد به کارگیری منابع مادی و انسانی با نگاه، احساس، روحیه و حرکت جهادی با نیت الهی و مبتنی بر علم و درایت بر مبنای نظام ارزشی اسلامی (مقام معظم رهبری) (مدظله العالی) هدف این پژوهش ارائه الگوی مدیریت جهادی است. این پژوهش از نظر هدف توسعه‌ای-کاربردی بوده و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها از نوع توصیفی-تحلیلی و از نظر روش اجرای تحقیق کیفی می‌باشد. روش نمونه‌گیری، غیر تصادفی هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری است. جمع‌آوری اطلاعات موردنیاز به صورت بررسی کتابخانه‌ای و میدانی است و از ابزار مصاحبه با فرماندهان و صاحب‌نظران دوران دفاع مقدس استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از تحلیل محتوا و تحلیل مضمون و از نظام مقوله‌بندی مضامین فراگیر، سازمان دهنده و پایه استخراج شد. اعتبار سنجی (روایی و پایایی) آن از طریق خبرگی و از طریق محاسبه ضریب توافق کاپا کوهن به دست آمد، پس از حذف، تعدیل و دسته‌بندی کردن، ۴ مضامین فراگیر با عنوان اعتقادی دارای دو سازمان دهنده (خدامحوری و ولایت مداری) و با ۱۵ مضمون پایه، فراگیر دوم با عنوان رفتاری دارای دو سازمان دهنده (رفتار فردی و ویژگی‌های شخصیتی) و با ۱۲ مضمون پایه، فراگیر سوم با عنوان ساختاری دارای دو سازمان دهنده (تخصصی فنی و مهارتی، سازمانی مدیریتی) با ۴۸ مضمون پایه و فراگیر چهارم با عنوان زمینه‌ای دارای ۳ سازمان دهنده (مخاطبین (پیروان)، نیازها و منابع و شرایط و اقتضات) با ۲۷ مضمون پایه حاصل شد. در نهایت الگو نیز ترسیم گردید.

کلیدواژه:

مدیریت، فرماندهی، جهاد، مدیریت جهادی، دفاع مقدس

^۱ دانشجوی دکتری، مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد واحد رودهن، تهران، ایران. رایانامه:

f.almasifar.287@gmail.com

^۲ استاد، مدیریت، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران (نویسنده مسئول) رایانامه: n.

poursadegh@gmail.com

^۳ استادیار، مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد واحد رودهن، تهران، ایران رایانامه:

haghighim12@gmail.com

۱- مقدمه و بیان مسئله:

۱-۱- مقدمه موضوع

مدیریت می‌تواند در اشکال گوناگون، نمایان شود؛ اما زمانی می‌تواند جوابگوی دغدغه‌های متدینین در جامعه اسلامی باشد و دستاوردهای بزرگ مورد انتظار آنان را تحقق بخشد که با صبغه اسلامی همراه گردد. مدیریت اسلامی، نظام ارزشی ثابت و لایتغیری است که ریشه در نیازهای ثابت و جاودان انسان داشته، مبتنی بر فطرت و خلقت بوده و توسط وحی و کتاب و سنت تنظیم می‌گردد (فیروزآبادی، ۱۴۰۳).

اواخر قرن بیستم و شروع هزاره سوم، مصادف با ظهور اصطلاح‌هایی مانند عصر فراصنعتی (دانپورت و گرور، ۲۰۰۱) عصر اطلاعات (دانپورت و پروساک، ۱۹۸۹) و جامعه دانشی (دراکر، ۱۹۹۳) و مدیریت دانش (نوناکا و تاگوچی، ۱۹۹۵) بوده است. با توجه به تأکیدهای مکرر مقام معظم رهبری، ارائه مفاهیم جدید و تعاریف عملیاتی مرتبط بر اساس فرهنگ اسلامی - ایرانی و تجربه‌های غنی موجود، امری ضروری و بدیهی است. همانند ارائه نظریه رهبری اثربخش (دانایی فرد و مؤمنی، ۱۳۸۷).

در نحله‌های گوناگون مدیریت، مبانی فکری - فلسفی در یک نگاه روندی، از تجهیزات و امکانات (تیلوریسم)، انسان‌ها (روابط انسانی)، تعامل (سیستمی)، محیط و زیرسیستم‌ها و اخیراً به مدیریت بر مبنای ارزش‌ها رسیده است (پورعزت و قلیپور، ۱۳۸۸: ۶۶). تأثیر بسیار بالای ارزش‌ها و محیط باعث شده تا رفتارها، زمینه‌ها، ساختارها و حتی فرآیندهای مدیریت در الگوهای رایج مدیریت در جوامع مختلف، متفاوت باشد. از همین رو مدیریت‌هایی از قبیل مدیریت آمریکائی، مدیریت ژاپنی و مدیریت اسلامی متناسب با ارزش‌های حاکم بر جوامع مربوطه مطرح شده است. با نگاه به مبانی فلسفی مکاتب مدیریت از دید هستی‌شناسی، شناخت‌شناسی، ارزش‌شناسی و انسان‌شناسی می‌توان به تفاوت‌های عمیق و بعضاً تعارضات نگاه این مکاتب پی برد (ترابی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲).

شرایط محیطی امروز به‌طور پیوسته در حال تغییر است. همه کشورها تلاش می‌کنند تا فاصله میان وضعیت موجود و مطلوب خود را به‌سرعت کاهش داده و جایگاهی مقتدرانه در سطح بین‌المللی کسب نمایند. لذا در مسیر تحقق آن، الگوهای مدیریتی مختلفی را بکار می‌گیرند که هر یک دارای مبانی فکری - فلسفی مختص به خود است. جمهوری اسلامی ایران نیز به‌عنوان یک نظام دینی برخاسته از متن مردم، از این قاعده مستثنا نیست. رهبر معظم انقلاب موضوع مدیریت جهادی را به‌عنوان راهکاری اثربخش برای تحقق اهداف نظام

جمهوری اسلامی ایران مطرح و بر آن تأکید ویژه نمودند به گونه‌ای که سال ۱۳۹۳ را سال اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی نام‌گذاری نمودند.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، کشور نیازمند نظامی بود که هم ماهیت اسلامی داشته باشد و هم پاسخگوی مشکلات ناشی از دوران قبل از انقلاب و توقعات ملت از انقلاب باشد؛ در این راستا دولت موقت شکل گرفت و در کنار آن نهادها و ارگان‌هایی با ماهیت جهادی ایجاد شد که در رفع مشکلات و برآورده کردن توقعات ملت کارساز باشند. متأسفانه دولت موقت با الگوبری از فرهنگ قبل نتوانست به مشکلات فایق آید، بلکه با فاصله گرفتن از آرمان‌های انقلاب بر مشکلات ملت افزود، و به همین سبب دوام نیاورد.

تأکید و اهمیت موضوع از نگاه مقام معظم رهبری برای برون‌رفت از مشکلات، لزوم توجه به مدیریت جهادی را می‌رساند. با شناخت ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مدیریت جهادی تجربه‌شده در دوران دفاع مقدس و بکار بستن آن در سطح مدیران در سازمان‌های نظامی و غیرنظامی می‌توان به اهداف سازمان‌ها دست‌یافت که خود منجر به دست یافتن به اهداف کلان سازمان‌ها و آن نیز به نوبه خود منجر به تحقق اهداف جمهوری اسلامی از جمله غلبه بر مشکلات و نارسائی‌های مدیریتی فعلی کشور در حوزه‌های مختلف، کاهش فاصله و شکاف موجود علمی، فنی، اجتماعی و... خواهد شد. با پیروزی و برپایی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، قدرت‌های استکباری جهان در رأس آن‌ها آمریکا که منافع شیطانی خود را در جهان ازدست‌رفته می‌دیدند، از همان آغازین روزهای پیروزی انقلاب، تمام عوامل و ترندهای خود مانند ایجاد تفرقه، تحریم، تهدید، تحریک اقوام، تجزیه کشور و... را برای شکست این انقلاب به کار گرفتند، اما آگاهی ملت ایران باعث شکست همه‌جانبه‌ی این توطئه‌ها شد، به همین دلیل این قدرت‌ها پس از شکست در این اقدامات، تصمیم گرفتند بر ایران جنگی را تحمیل کنند (ترابی و همکاران، ۱۴۰۰).

مدیریتی که فرماندهان دوران دفاع مقدس و همچنین مسئولین تراز اول کشور به اجرا گذاشته بودند، ناشی از نیازمندی‌ها و لزوم انقلابی‌گری اوایل انقلاب بود که این نوع مدیریت که بعدها به مدیریت جهادی تعبیر شد برکات زیادی را برای کشور به همراه داشت، امروزه که دشمنی استکبار جهانی در عرصه‌های مختلف افزایش پیدا کرده و از طرفی ایران اسلامی برای قوی‌تر شدن نیاز به پیشرفت در همه ابعاد به‌ویژه در علم و مدیریت جامعه دارد، استفاده از الگوهای شکل‌گرفته از مدیریت جهادی افزایش یافته است. از آنجا که پژوهش‌های زیادی در موضوع مدیریت جهادی صورت گرفته است، ولی هرکدام از زاویه خاص به موضوع نگاه کردند. لذا محقق در این پژوهش درصدد پاسخگویی به این سؤال است که الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان دوران دفاع مقدس چگونه است.

۱-۲- ضرورت موضوع

- در صورت عدم انجام این تحقیق و تحقیقات مشابه و نبود الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان دوران دفاع مقدس آسیب‌های زیر حاصل می‌شود:
- ۱- از آنجاکه مدیریت جهادی یکی از مطالبات مهم مقام معظم رهبری است، عدم طراحی الگو و تدوین ابعاد و مؤلفه‌های آن، وعدم تئوریزه کردن آن می‌تواند فرصت به کارگیری آن را از مدیران سلب نماید.
 - ۲- راهبردهای حاکم بر اداره امور در حوزه گزینش، انتصاب، تربیت و آموزش فرماندهان و مدیران درنیام جمهوری اسلامی ایران نیازمند پشتوانه علمی قوی و مدون و منطبق بر اصول و ارزش‌های انقلاب اسلامی است و نبود چارچوب و الگوی مناسب در این زمینه انجام این وظیفه مهم را با چالش روبرو می‌سازد.
 - ۳- اگر الگوی مدیریت جهادی تبیین و ارائه نشود، بعد از مدتی از ذهن‌ها خارج و فراموش خواهد شد و سازمان‌ها از فرصت استفاده از یک شیوه مدیریتی مطلوب، محروم خواهند شد.
 - ۴- عدم شناخت الگوی مدیریت جهادی وعدم اجرایی کردن آن می‌تواند تداوم‌بخش مدیریت به سبک غیر جهادی شود.

۲-۲- اهمیت موضوع

- انجام این تحقیق از آن جهت حائز اهمیت است که با دست‌یابی به الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان سپاه دوران دفاع مقدس فواید علمی و عملی زیر حاصل می‌شود:
- ۱- مبانی نظری حاصل از نتایج مطالعات اکتشافی این تحقیق می‌تواند بر غنای علمی سایر پژوهش‌ها بیفزاید و ضمن توسعه دانش در اداره امور نیروهای مسلح ایران و سازمان‌های وابسته به‌عنوان یک مرجع قابل اتکا و سودمند در ادبیات این حوزه محسوب گردد.
 - ۲- فرماندهان دوران دفاع مقدس به‌عنوان سرمایه‌های سپاه، الگوهایی از سبک مدیریت سازمانی دریک سازمان حرفه‌ای نظامی را به نمایش گذاشته‌اند که در کمتر سازمان نظامی یافت می‌شود، به همین جهت مطالعه و بررسی این سبک از مدیریت به‌عنوان یک دستاورد دفاع مقدس دارای اهمیت و ضرورت است و امکان تربیت فرماندهان و مدیران و ارتقاء کارآمدی و خلاقیت و نوآوری آنان فراهم می‌گردد.

۳- تأکید و اهمیت موضوع از نگاه مقام معظم رهبری برای برون رفت از مشکلات، لزوم توجه به مدیریت جهادی را به عنوان راهکاری مؤثر می‌رساند.

۲-۳- مساله اصلی

مدیریتی که فرماندهان دوران دفاع مقدس و همچنین مسئولین تراز اول کشور به اجرا گذاشته بودند، ناشی از نیازمندی‌ها و لزوم انقلابی گری اوایل انقلاب بود که این نوع مدیریت که بعدها به مدیریت جهادی تعبیر شد برکات زیادی را برای کشور به همراه داشت، امروزه که دشمنی استکبار جهانی در عرصه‌های مختلف افزایش پیدا کرده و از طرفی ایران اسلامی برای قوی تر شدن نیاز به پیشرفت در همه ابعاد به‌ویژه در علم و مدیریت جامعه دارد، استفاده از الگوهای شکل گرفته از مدیریت جهادی افزایش یافته است. از آنجاکه پژوهش‌های زیادی در موضوع مدیریت جهادی صورت گرفته است، ولی هر کدام از زاویه خاص به موضوع نگاه کردند. لذا محقق در این پژوهش درصدد پاسخگویی به این سؤال است که الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان دوران دفاع مقدس چگونه است.

۲- ادبیات موضوع و پیشینه

۲-۱- مبانی نظری تحقیق

۲-۱-۱- دفاع مقدس:

از نظر لغوی دفاع مقدس یعنی پاک و پاکیزه، شایسته پرستش و احترام، دارای کیفیت آسمانی و بسیار با ارزش (نوروزی، ۱۳۸۵: ۳۴۴). جنگ نیابتی صدام بعثی که به تحریک استکبار جهانی علیه ایران در تاریخ ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ آغاز شد و به مدت تقریباً ۸ سال به طول انجامید. علت انتخاب صدام از سوی استکبار غرب و شرق جاه‌طلبی صدام و سودای رهبریت جهان عرب و ترس از فراگیری انقلاب ایران در عراق و سایر کشورهای دارای مردم مسلمان بود و بهانه‌های شروع جنگ نیز مناقشات مرزی ایران با عراق و همسایه‌های عرب بود؛ اما استقامت و پایداری ملت قهرمان ایران از هر قشر و قوم و مذهبی در ۸ سال دفاع مقدس توانست جلوی خیالات خام صدام و حامیان منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای او را که تصور اشغال سه‌روزه ایران را داشتند، به یاس تبدیل نماید و نه‌تنها موفق نشدند، بلکه ذلیلانه از خاک مقدس جمهوری اسلامی رانده شدند و این حماسه بزرگ باعث تقویت روحیه

خودباوری و اعتماد به اینکه ما می‌توانیم شد و پیامد آن خودکفایی در تأمین تجهیزات جنگی و بازدارندگی دشمن از تهاجم نظامی به ایران شد.

۲-۱-۲- جهاد: جهاد از ماده «ج ه د» است که جَهد [به فتح] به معنای مشقت و به قولی مبالغه و جُهد [به ضم] به معنای طاقت (روحی و فیاض‌بخش، ۱۳۹۲: ۱۱) یا تلاش فراوان (راغب، ۱۳۸۷: ۱۶۲) و به‌طور کلی به‌نوعی واداشتن بدان چه بر آن دشوار و سخت باشد، اطلاق شده است (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۲: ۲۴۷). همچنین جهاد در لغت به معنی مبارزه و نبرد (آذرنوش، ۱۳۸۵: ۹۸) و در اصطلاح شرع عبارت از بذل جان، مال و توان خویش در راه اعتلای کلمه اسلام و اقامه شعائر ایمان است (جواهری نجفی، ۱۳۹۲: ج ۳: ۲۱) به نقل از هاشمی رفسنجانی، ۱۳۸۵، ج ۱۰: ۸۲)، ولیکن گاهی جهاد، به‌طور مجاز توسعه داده می‌شود به‌طوری‌که شامل دفع هر چیزی که ممکن است شری به آدمی برساند؛ می‌شود (لطیفی و سعدآبادی، ۱۳۹۳: ۹۶). علامه طباطبایی در ذیل آیه «وَمَنْ جَاهَدْ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ» (سوره عنکبوت، آیه ۶)، مجاهده و جهاد را مبالغه در جهاد، معنا کرده و جهاد نیز به معنای به کار بستن طاقت و قدرت است، پس مجاهد و جهاد، یعنی به کار بستن نهایت درجه قدرت و طاقت (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۶: ۱۵۲).

۲-۱-۳- مدیریت جهادی: مدیریت جهادی را می‌توان از آیه شریفه «قُلْ إِنَّمَا أُعْطِیْتُ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ...» (سوره سبا، آیه ۴۶) استنباط کرد؛ زیرا پیام مهم آیه، اخلاص است و از اخلاص، عشق به کار و از آن دو، نیروی عظیم و ایثاری شگفت‌انگیز و شجاعتی کارساز و هدایتی الهی به وجود می‌آید. برای رسیدن به «فرهنگ جهادی» در خانه، اداره و جامعه باید با جهاد فرهنگی عجین شد و تنها از طریق آن می‌توان به مدیریت جهادی رسید (حسینی، ۱۳۸۶: ۲۰۵). تعاریف مدیریت جهادی از دیدگاه صاحب نظران در جدول زیر ارائه شده است. اواخر قرن بیستم و شروع هزاره سوم، مصادف با ظهور اصطلاح‌هایی مانند عصر فراصنعتی (دانپورت و گرور، ۲۰۰۱)، عصر اطلاعات (دانپورت و پروساک، ۱۹۸۹)، و جامعه دانشی (دراکر، ۱۹۹۳)، و مدیریت دانش (نوناکا و تاگوچی، ۱۹۹۵)، بوده است. با توجه به تأکیدهای مکرر مقام معظم رهبری، ارائه مفاهیم جدید و تعاریف عملیاتی مرتبط بر اساس فرهنگ اسلامی - ایرانی و تجربه‌های غنی موجود، امری ضروری و بدیهی است. مفهوم «مدیریت جهادی» از آن دسته مفاهیمی است که می‌تواند با کمک منابع غنی

اسلامی موجود مانند (نهج البلاغه امام علی (ع) مفهوم‌پردازی شود.) (عبدی و توکلی ، ۱۳۹۵).

جدول شماره ۱) تعاریف مدیریت جهادی از دیدگاه صاحب‌نظران

صاحب‌نظران	سال	تعریف مدیریت جهادی
مقام معظم رهبری مدظله‌العالی	۱۳۹۶	فرا گرد به‌کارگیری منابع مادی و انسانی با نگاه، احساس، روحیه و حرکت جهادی با نیت الهی و مبتنی بر علم و درایت بر مبنای نظام ارزشی اسلامی (مرادی، ۱۳۹۶)
مقام معظم رهبری مدظله‌العالی	۱۳۹۳	مدیریت جهادی مدیریتی است با عشق و ایمان به خدا، خستگی‌ناپذیر، با گام‌هایی بلند و دارای شتاب مدبرانه که با بصیرت و دشمن‌شناسی خود از موانع پیش رو یکی پس از دیگری می‌گذرد و به‌سوی ایجاد تمدن اسلامی به‌پیش می‌رود.
ترابی و همکاران	۱۳۹۵	مدیریت جهادی فرا گردی است خلاقانه و هدفمند، برگرفته از مبانی و اصول و مبتنی بر ارزش‌ها، با محوریت انسان کمال‌گرا که در فرایندی متشکل از عناصر ساختار، رفتار و زمینه، موجب پدیدار شدن پیامدهایی از جمله شکوفایی فرد و جامعه، تحقق آرمان‌ها مبتنی بر واقعیت و گذر از موانع و مشکلات در سه بخش فرد، سازمان و جامعه می‌گردد (ترابی و همکاران، ۱۳۹۵).
کریم زاده	۱۳۹۳	اساس مدیریت جهادی با تأکید بر معنویت و ارزش‌های اخلاقی، اسلامی و انسانی بناشده؛ درحالی‌که در نظام‌های مدیریتی دیگر، اخلاق به‌عنوان وسیله، مطرح بوده و تا زمانی کاربرد دارد که در راستای اهداف آن نظام مدیریتی بوده باشد (کریم زاده، ۱۳۹۳).

صاحب نظران	سال	تعریف مدیریت جهادی
عزتی	۱۳۹۳	مدیریت جهادی مدیریتی است با عشق و ایمان به خدا، خستگی ناپذیر، گام‌هایی بلند و دارای شتاب مدبرانه که با بصیرت دشمن‌شناسی خود از موانع پیشرو یکی پس از دیگری می‌گذرد و به‌سوی ایجاد تمدن اسلامی به‌پیش می‌رود (عزتی، ۱۳۹۳).

۲-۱-۴- تفاوت مدیریت جهادی و مدیریت کلاسیک

در تفاوت مدیریت جهادی و مدیریت کلاسیک گفته شده که مدیریت جهادی به معنی جهش کیفی در عملکرد، سطوح ملی و سازمانی برای نیل به هدف است. دسته‌بندی عوامل اقتدار پیشرفت ملی کشور در اندیشه سیاسی جمهوری اسلامی ایران با اتصال و ارتباط معنوی تلاش‌ها با توفیق جویی و آرزوی نصرت الهی قرین است و رهبر نظام اسلامی همواره می‌تواند از این رویکرد برای عمل جهادی و اقتدار آفرین جامعه اسلامی بهره‌گیرند. لذا توجه دادن به آرمان‌ها و خلق مفاهیم جدید در این میان می‌تواند به آفرینش افق‌های روشن بیانجامد. به همین سبب، هنر خلق اندیشه و عمل جهادی را می‌توان مهم‌ترین ویژگی فرهنگی گفتمانی و از اساسی‌ترین مؤلفه‌های تمایز راهبردها و برنامه‌ریزی‌های اجرایی نظام اسلامی نسبت به سایر نظام‌ها دانست. این برداشت از مدیریت جهادی به مثابه تمرکز، جمعیت، هدایت و آزادسازی توان فکری، اعتقادی و عملی جامعه تلقی می‌شود که نشانگر نیت عمل و مدیریت جهادی است. (فیروزآبادی، ۱۳۹۰)

فرهنگ و مدیریت جهادی هم‌زاد انقلاب اسلامی است و در آغاز انقلاب اسلامی، روحیه و رضایت خاطر مناسبی نصیب جوانان انقلابی و افراد کرد. (مهدی طائب، ۱۳۸۸: ۱۴۴)

به‌زعم کارشناسان، مدیریت جهادی غیر از آن مدیریت علمی نیست که بر اساس فرمول‌ها و قوانین مطرح در دانش مدیریت پایه‌ریزی شده است. فرق این نوع مدیریت که از ترکیب اضافی (جهادی یا اسلامی) برخوردار است، با مدیریت مطلق در این است که مبنای آن را نظام ارزشی اسلام می‌سازد (مرتضوی و عراقی، ۱۳۸۸).

۲-۱-۵- ویژگی‌های مدیریت جهادی

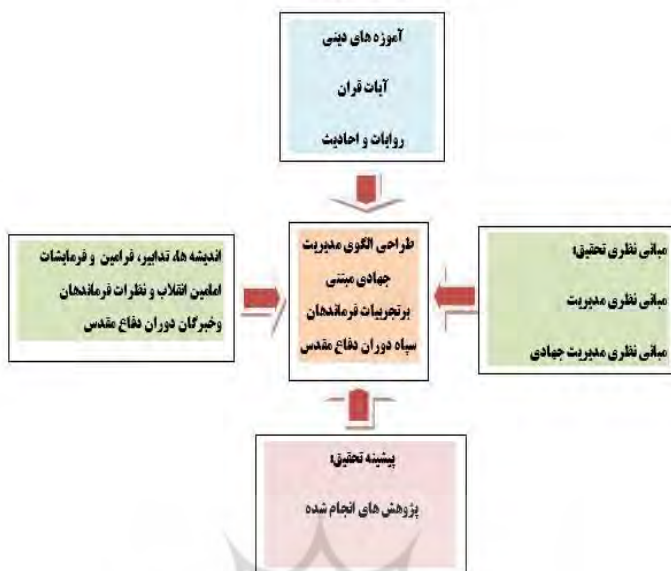
از ویژگی‌های مدیریت جهادی می‌توان مسئولیت‌پذیری، پرکاری و سخت‌کوشی، احساس رضایت از خدمت به مردم، رعایت شئون اسلامی و اخلاقی در رفتار با ارباب‌رجوع، اخلاص و ده‌ها مورد دیگر را نام برد. مدیریت جهادی برگرفته از مدیریت اسلامی و باهدف قرب به خدا و خدمت به بندگان او و گرمی داشتن مردم می‌باشد، از اهداف این نوع مدیریت انجام کار به شیوه مناسب و ارزشمند و کسب رضای خدا می‌باشد تا رضایت درونی برای فرد ایجاد شود. در این شیوه مدیریت، اجر معنوی قبل از پاداش دنیوی مدنظر است و تعهد از محوری‌ترین مؤلفه‌های آن می‌باشد. حضرت امام در آخرین پیام خود خطاب به جهادگران فرمودند: عشق جهاد در خدمت به اسلام و مردم چشم دل عشاق خدمت به دین و مردم را روشن نموده است. (ایروانی، ۱۳۷۹: ۲۵)

مقام معظم رهبری فرمودند: وقتی این ملت به هدف‌های خود دست پیدا خواهد کرد و مشکلات گوناگون را از سر راه خود برخواهد داشت که ایمان و جهاد در میان مسئولان به‌عنوان یک ارزش شناخته شود. این جهاد، جهاد علمی، جهاد عدالت‌خواهی و جهاد مدیریتی و اقتصادی است. مدیران کشور، مسئولان و پشت سر آن‌ها مردم وقتی این شعارها را مدنظر قرار دهند، حرکت کشور به سمت هدف‌ها و آرمان‌های خود پرشتاب و موفق خواهد شد. (بیانات در دیدار زائرین و مجاورین حرم مطهر رضوی ۱/۱/۱۳۸۴)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نمودار ۱- چهارچوب کلی پژوهش

۲-۲- پیشینه پژوهش

در موضوع مدیریت جهادی، پژوهش های زیادی انجام گرفته است، بعد از نام گذاری سال ۱۳۹۳ به اقتصاد و فرهنگ، عزم ملی و مدیریت جهادی از سوی مقام معظم رهبری مدظله العالی، تحقیقات زیادی در این زمینه انجام گرفت که هر کدام از زوایای مختلف به موضوع پرداخته اند که تعدادی از این پژوهش ها در جدول زیر ارائه شده است.

فیروزآبادی، خدیجه، ۱۴۰۳ در این پژوهش از روش کتابخانه ای و اسنادی استفاده شده است	هدف اصلی این پژوهش دست یابی به مدیریت جهادی از منظر قرآن و نهج البلاغه امام علی ع است	کلیدواژه طاعه ملاک اصلی این تحقیق قرار گرفته، برخی مدیریت جهادی از منظر قرآن کریم از آیات و سیاق هایی که عبارت «لاتطع» در آنها به کاررفته است، موردبررسی قرار گرفته است. مدیران با داشتن روحیه انتقادپذیری و مسئولیت پذیری و در بستر آینده نگری، واقع گرایی، شجاعت و عقلانیت، راهبردهایی همچون مشورت، امانت داری، صبر و استقامت و پرهیز از شتاب زدگی، اشاعه وحدت، مدیریت راهبردی علم و فناوری، مدیریت راهبردی منابع
---	---	---

انسانی (مدیرپروری)، نگاه نظام‌مند (جامعیت و کل‌نگری)، روحیه همکاری مبتنی بر اعتماد متقابل، موقعیت‌شناسی و بهره‌گیری از فرصت‌ها، عدالت و خودارزیابی و بهبود مستمر را به کار گرفته و درنهایت مدیریت جهادی خواهند شد.		
با بررسی و تحلیل داده‌ها، مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر به دست آمد. سبک مدیریت جهادی ستاد پشتیبانی و امداد نجات در شهرهای جنگ‌زده با تأکید بر کمیته انقلاب اسلامی بر اساس سه شاخص ویژگی‌های شخصیتی، ویژگی‌های مدیریتی و ویژگی‌های رهبری ارائه می‌کند که با استفاده از آن، می‌توان گام مهمی در مسیر طراحی الگوهای بومی برای آینده برداشت.	این پژوهش به دنبال شناسایی و تحلیل مدیریت جهادی مبتنی بر عملکرد ستاد عملکرد ستاد پشتیبانی و امداد امام (کارکنان کمیته انقلاب اسلامی) در شهرهای جنگ‌زده به‌عنوان توسعه الگویی برای آینده است	حیدر نژاد، علیرضا، ۱۴۰۲، این پژوهش به لحاظ هدف اکتشافی است و روش آن توصیفی - تحلیلی می‌باشد. شیوه گردآوری داده‌ها نیز تحلیل و بررسی مصاحبه‌ها و منابع مکتوب، مقالات و اسناد موجود در ارتباط با مدیریت جهادی و سیره فرماندهان دفاع مقدس بوده است.
درنهایت یافته‌ها حاکی از آن است که راهبردهای کارآمدتر شدن فرهنگ‌سازمانی مطلوب مبتنی بر شاخص‌های مدیریت جهادی در قوه قضاییه عبارت‌اند از: تفکر خدایی کردن امور، مراجعه به مشاوره، پذیرفتن خطاهای خود و جبران، آموزش مسئولیت‌پذیری، آموزش احترام به یکدیگر، خوش‌رویی در محیط کار، پرورش کارکنان، اهمیت به بیت‌المال، وضع قوانین، ارتقای اعتمادبه‌نفس، استفاده از ظرفیت‌ها، ارتقای تعهد کارکنان، توسعه مشارکت، نهادینه کردن رفتار	هدف اصلی این پژوهش ارائه راهبردهای کارآمدتر شدن فرهنگ‌سازمانی مطلوب مبتنی بر شاخص‌های مدیریت جهادی	سلطانی، حسن، ۱۴۰۲، پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و به لحاظ روش اجرا آمیخته است.

دینی، تفکر توسعه، قناعت، جهد بسیار، آموزش‌های صحیح به کارکنان		
درمجموع، از مطالعات انجام‌شده تعداد ۱۱۱ کد مفهومی (در قالب ۱۲۱ مفهوم)، ۳۳ مضمون فرعی و ۱۳ مضمون اصلی به دست آمد که مضامین اصلی سیزده‌گانه این پژوهش عبارت‌اند از: ایثار، مجاهدت، خدامحوری، بصیرت، خلاقیت و نوآوری، روحیه خودباوری، ساده زیستی، روحیه خدمتگزاری، تکلیف گرایی، مدیریت و هدایت آگاهانه و دلسوزانه، کادرسازی، صداقت، عدالت.	هدف اصلی، ارائه الگوی ویژگی‌های مدیریت جهادی در فرماندهان هشت سال دفاع مقدس پژوهشی مبتنی بر بیانات حضرت امام خمینی (رحمه الله علیه) و امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)	ترابی، پیری و خانی، ۱۴۰۰ برای نگارش ادبیات تحقیق از روش مطالعات کتابخانه‌ای و برای دستیابی به هدف اصلی مقاله، از روش تحلیل مضمون یا تم با رویکرد تفسیری استفاده‌شده است.
یافته‌ها پس از حذف مطالب تکراری، ادغام، جمع‌بندی و دسته‌بندی کدها، ۱۲۱ مضمون پایه، ۳۲ مضمون محوری و ۶ مضمون فراگیر از ۳۳۰ کد اولیه استخراج شد. درنهایت ۶ مؤلفه اساسی به‌عنوان مضامین فراگیر پژوهش شناسایی و شبکه مضامین و الگوی مؤلفه‌ها طراحی و ترسیم شد که بر این اساس نشان داده شد که از دیدگاه امامین انقلاب اسلامی مدیران جهادی لازم است در شش مؤلفه دین‌داری، مردمی بودن، مدیر و مدبر بودن، قدرت روحی، بینش و بصیرت و تلاشگر بودن برجسته و ممتاز باشند.	هدف اصلی تحقیق شناسایی و رتبه‌بندی مؤلفه‌های مدیریت جهادی از دیدگاه امامین انقلاب است	حسن‌زاده آدرگانی، اصغر، ۱۴۰۰ روش تحقیق از نوع کاربردی - توسعه‌ای با استفاده از روش کیفی و گردآوری اطلاعات با بررسی سوابق موجود و مطالعات کتابخانه‌ای انجام‌شده است،
بر اساس یافته‌ها، ۷۶ شاخص برای مدیریت جهادی شناسایی گردید. ۲۵ شاخص اول در گروه با اهمیت زیاد قرار گرفتند که بیشتر حالت فرهنگی ارزشی و معنوی دارند و عمل به آن‌ها برای یک مدیر جهادی بسیار ضروری و مهم است و عدم رعایت آن‌ها خصوصیت جهادی بودن را از مدیریت می‌گیرد شاخص‌های ۲۶ تا ۵۰ در گروه با اهمیت متوسط قرار گرفتند که بیشتر حالت	این پژوهش، با هدف شناسایی و رتبه‌بندی شاخص‌های مدیریت جهادی انجام شد	نادری فر و همکاران، ۱۳۹۸ این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و توسعه‌ای است و از نظر روش، توصیفی از نوع تعلیلی (علت و

معلول) می‌باشد جامعه آماری آن، خبرگان آگاه به موضوع و مدیران ارشد سازمان‌ها بوده و حجم نمونه با روش نمونه‌گیری گلوله برفی ۵۰ نفر تعیین گردید، ابتدا از طریق مطالعات کتابخانه‌ای اقدام و سپس با مصاحبه خبرگی اشباع اطلاعاتی حاصل گردید. به‌منظور نهایی سازی فهرست شاخص‌ها و رتبه‌بندی آن‌ها، از روش دلفی با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید، برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شد	رفتاری دارند و عدم رعایت آن‌ها ضعف در مدیریت را نشان می‌دهد. شاخص‌های ۵۱ تا ۷۶ با اهمیت کمتر هستند که غالباً با شخصیت مدیر ارتباط دارند و تأکید بیشتر روی آن‌ها می‌تواند مدیر جهادی را به شکل رهبر سازمان پدیدار سازد.
--	--

وجه تمایز این مقاله با پیشینه‌ها این‌که آن‌ها از زاویه خاص به موضوع نگاه کردند ولی در این تحقیق رویکرد با نگاه کلی بوده و نوآوری این مقاله نوع کاربرد آن برای همه سطوح مدیریتی می‌باشد.

۳- روش تحقیق**۳-۱- اهداف و سؤالات تحقیق:****- هدف اصلی:**

طراحی الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان سپاه پاسداران دوران دفاع مقدس

- هدف فرعی:

ارائه مضامین فراگیر، سازمان دهنده و پایه برای مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان سپاه پاسداران دوران دفاع مقدس

۳-۲- سؤالات:

این تحقیق به دنبال ارائه الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان سپاه پاسداران دوران دفاع مقدس بود. از آنجاکه پژوهش، مسئله محور و اکتشافی می باشد از سؤال به جای فرضیه استفاده شد.

- سؤال اصلی:

الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان سپاه پاسداران دوران دفاع مقدس چگونه است؟

- سؤال فرعی:

مضامین (فراگیر، سازمان دهنده و پایه) مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان سپاه پاسداران دوران دفاع مقدس کدامند؟

۳-۳- روش‌شناسی تحقیق:

پژوهش حاضر از لحاظ هدف در زمره تحقیقات توسعه‌ای - کاربردی دسته‌بندی می‌گردد. این پژوهش به این دلیل کاربردی است که یافته‌های آن الگویی را ارائه می‌کند که می‌تواند با اجرایی کردن آن به حل چالش‌ها و آسیب‌های فراروی نظام مدیریتی کشور کمک نماید؛ و توسعه‌ای است زیرا با واکاوی و مطالعه مبانی، اصول، رویکردها و الزامات مدیریت جهادی، به تولید ادبیات در این زمینه کمک خواهد نمود و به غنای مبانی تئوریک و نظری منجر خواهد شد. گردآوری اطلاعات به دو صورت انجام گرفته است:

- روش کتابخانه‌ای با ابزار فیش‌برداری از کتاب‌های علمی و تخصصی در زمینه تحقیق، مقالات علمی و پژوهشی، سایت‌های اینترنتی معتبر علمی.
- روش میدانی با ابزار مصاحبه.

۴-۳- روش تجزیه و تحلیل:

در این پژوهش به شرح زیر انجام شده است:

الف) روش تحلیل محتوا: با بررسی کتابخانه‌ای و با ابزار فیش‌برداری داده‌ها انتخاب شد و برای احصاء مضامین (فراگیر، سازمان دهنده و پایه) مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان دوران دفاع مقدس مورد بررسی قرار گرفت.

ب) برای تکمیل داده‌های به دست آمده از روش کتابخانه‌ای، مصاحبه با فرماندهان دوران دفاع مقدس انجام گرفت و از طریق تحلیل مضمون (تم) داده‌ها برای احصاء مضامین (فراگیر، سازمان دهنده و پایه) شاخص‌های مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان دوران دفاع مقدس مورد بررسی قرار گرفت.

۳-۵- جامعه آماری:

جامعه آماری پژوهش شامل فرماندهان دوران دفاع مقدس و خبرگان و فرهیختگان رشته مدیریت می‌باشند. فرماندهان کسانی هستند که در دوران دفاع مقدس دارای مسئولیت فرماندهی عالی، فرماندهان لشکر و تیپ مستقل یا هم‌تراز بودند و خبرگان و فرهیختگان کسانی محسوب می‌شوند که دارای سابقه مدیریت راهبردی بوده یا اینکه از استادان شاخص مطالعات و قابلیت تحلیل علمی و از اعضای هیات علمی هستند. جامعه فرماندهان و خبرگان و فرهیختگان برای تعیین مضامین (فراگیر، سازمان دهنده و پایه) مدیریت جهادی مورد استفاده قرار گرفته است.

۳-۶- روش نمونه‌گیری و حجم نمونه:

جامعه آماری برای مصاحبه باز و مصاحبه نیمه ساختاریافته در نمونه‌گیری مرتبط با ارائه مضامین (فراگیر، سازمان دهنده و پایه) از روش نمونه‌گیری هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری استفاده شده است؛ که در این پژوهش با ۲۰ نفر از فرماندهان و خبرگان مصاحبه به عمل آمد.

۳-۷- اعتبار سنجی (روایی و پایایی) ابزار جمع‌آوری اطلاعات:

روایی و پایایی برای اطمینان از کیفیت ابزار سنجش پژوهش است. برای روایی سؤالات مصاحبه و پرسشنامه از روش‌های خبرگی با ارائه سؤالات به ۲۰ نفر صاحب‌نظران خبره در موضوع پژوهش از جمله فرماندهان، مدیران هم‌تراز و اعضای هیات علمی پژوهشگاه دفاع مقدس استفاده شد. در گام بعدی از محاسبه ضریب توافق کاپا کوهن برای پایایی استفاده شد؛ که عدد حاصل از آن به قرار جدول زیر می‌باشد:

Symmetric Measures				
	Value	Asymptotic Standard Error ^a	Approximate T ^b	Approximate Significance
Measure of Kappa Agreement	.852	.042	13.295	.000
N of Valid Cases	103			

a. Not assuming the null hypothesis.
b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

ضریب توافق کاپاکوهن	۰/۸۵۲
---------------------	-------

۴- یافته‌های تحقیق

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش به دو صورت انجام گرفت، ابتدا داده‌هایی که از بررسی ادبیات تحقیق، از بررسی کتابخانه‌ای حاصل شده بود، از طریق روش تحلیل محتوا بررسی شد و داده‌های حاصل از مصاحبه از طریق تحلیل مضمون (تم) بررسی گردیدند. سپس از طریق نظام مقولات داده‌ها دسته‌بندی و طبقه‌بندی شدند و با استفاده از نظام مقوله‌بندی کدگذاری صورت گرفت. به‌عنوان نمونه، پس از بررسی کتابخانه‌ای و مصاحبه با ۲۰ نفر از صاحب‌نظران و فرماندهان دوران دفاع مقدس، مستندات حاصل در چندین نوبت مطالعه و سه‌گام کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد. در جدول زیر بخشی از فرآیند کار نشان داده شده است:

۴-۱- گام نخست: استخراج کدهای باز از متن مصاحبه

در این نوع کدگذاری، مفاهیم درون مصاحبه‌ها و اسناد و مدارک بر اساس ارتباط با موضوعات مشابه طبقه‌بندی شدند. نتیجه این مرحله، خلاصه کردن انبوه اطلاعات کسب‌شده از مصاحبه‌ها و اسناد به درون مفاهیم و دسته‌بندی‌هایی کلی‌تر با پوشش آن‌ها است.

جدول شماره ۳) نمونه جمله‌ها و کدهای باز مستخرج از قرآن، نهج‌البلاغه، بیانات امامین انقلاب، سخنرانی و خاطرات فرماندهان شهید دفاع مقدس و متن مصاحبه با فرماندهان و فرهیختگان

جملات مستخرج	کدهای باز	منبع
آیا آب‌رسانی به حاجیان و تعمیر مسجدالحرام را همانند عمل کسی قرار داده‌اید که به خدا و روز قیامت ایمان آورده و در راه خدا جهاد کرده است	ایمان به خدا و روز قیامت و جهاد در راه خدا	قرآن کریم سوره توبه آیه ۱۱۹
در حقیقت خدا از مؤمنان جان و مالشان را به بهای این که بهشت برای آنان باشد خریده است همان کسانی که در راه خدا می‌جنگند و می‌کشند و کشته می‌شوند	معامله با خدا، رضایت خداوند و شهادت‌طلبی	قرآن کریم سوره توبه آیه ۱۱۱
به یقین کسانی که گفتند «پروردگار ما خداوند یگانه است» سپس استقامت کردند	توحید و استقامت در راه خدا	قرآن کریم سوره فصلت آیه ۳۰
«انصار»- کسانی را که به سوی‌شان هجرت کنند دوست می‌دارند و در دل خود نیازی به آنچه به مهاجران داده‌شده احساس نمی‌کنند و آن‌ها را بر خود مقدم می‌دارند هر چند خودشان بسیار نیازمند باشند	روحیه ایثارگری	قرآن کریم سوره حشر آیه ۹
به وسیله قرآن خواسته‌های خود را از خدا بخواهید و با دوستی قرآن به خدا روی آورید و به وسیله قرآن از خلق خدا چیزی نخواهید زیرا وسیله‌ای برای تقرب بندگان خدا بهتر از قرآن وجود ندارد	انس با قرآن، تقرب به خداوند و بی‌نیازی از خلق خدا	نهج‌البلاغه خطبه ۱۷۶
پند گرفتن از سخن خدا، ضرورت اطاعت از دستورات الهی، مردم از آنچه خداوند بیان داشته بهره گیرید و از پند و اندرزهای خدا پند پذیرید و نصیحت‌های او را قبول کنید زیرا خداوند با دلیل‌های روشن راه عذر را به روی شما بسته و حجت را بر شما تمام کرده است.	پند و نصیحت‌پذیری	نهج‌البلاغه خطبه ۱۷۶

و همانا پیامبر (ص) بر روی زمین می‌نشست و غذا می‌خورد و چون برده ساده می‌زیست و می‌نشست، پیامبر (ص) با دل از دنیا روی گرداند و پادش را از جان خود ریشه کن نمود و همواره دوست می‌داشت تا جاذبه‌های دنیا از دیدگانش پنهان ماند	ساده زیستی و دل بریدن از دنیا و دوری از تجملات دنیایی	نهج‌البلاغه خطبه ۱۶۰
ای مردم همانا سزاوارترین مردم به این امر خلافت و زمامداری کسی است که توانا ترین آن‌ها بر اجرای امور و داناترین به فرمان خداوند در فهم مسائل باشد	مدیر توانا، مدیر دانا و درک و فهم مسائل امت	نهج‌البلاغه خطبه ۱۷۲
همانا ستون دین و جمعیت مسلمانان و مهیا شدگان برای جنگ با دشمن توده مردماند پس باید توجه و میل تو به آنان باشد. نیکوکار و بدکار در برابرت یکسان نباشند و هر کدام را نسبت به کارشان پاداش بخش	مردم‌داری و سیستم تشویق و تنبیه	نهج‌البلاغه نامه ۵۳ (نامه به مالک اشتر)
اگر ارتش ما که امید یک ملت است، به ادب اسلامی درآیند، امکان ندارد که یک هجومی بر آن‌ها بشود، متزلزل بشوند؛ برای اینکه تزلزل مال آن است که ایمان ندارد. اینکه ایمان دارد متزلزل نیست.	ایمان و تقوا	(امام خمینی (ره)؛ ۱۵ خرداد ۱۳۵۹)
همان‌طور که اطاعت از فرماندهان لازم است و تخلف از آن جرم، فرماندهان نیز لازم است با سربازان و افراد به اصطلاح زیردست خود به شیوه‌ای اسلامی- انسانی رفتار نمایند و آنان را با عواطف خود دلگرم نمایند و با اعمال پسندیده خود از آنان سربازانی فداکارتر بسازند.	اطاعت از فرماندهی و مردمی بودن	(امام خمینی (ره)؛ ۰۱ بهمن ۱۳۵۹)
هم دشمن را باید شناخت، هم دشمنی‌های او را باید شناخت،	دشمن‌شناسی	بیانات حضرت آقا در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی و پدافند هوایی ارتش. ۹۴/۱۱/۱۹

بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، در شروع درس خارج فقه در تاریخ ۱۳۷۳/۶/۲۰	نگاه، احساس، روحیه، حرکت جهادی، مبتنی بر علم و درایت و مبنا نظام ارزشی	فرا گرد به‌کارگیری منابع مادی و انسانی با نگاه، احساس، روحیه و حرکت جهادی با نیت الهی و مبتنی بر علم و درایت بر مبنای نظام ارزشی اسلامی
بیانات حضرت آقا در ۱۳۹۳/۳/۱۴	روحیه، پرکاری، امیدواری و اعتمادبه‌نفس و عزم ملی	بی‌روحیگی، دچار شدن به کم‌کار، دچار شدن به یأس و ناامید، تصور اینکه ما نمی‌توانیم، تصور اینکه تا حالا نتوانستیم؛ نخیر، همان‌طور که امام (ره) فرمودند ما می‌توانیم، باید عزم داشته باشیم، عزم ملی و مدیریت جهاد می‌تواند همه این گره‌ها را باز کند
مصاحبه با امیر سرتیپ دوم محمد تقی‌پور (مطالعات گروهی دوره ششم فرماندهی عملیات مشترک و مرکب دافوس آجا بهمن ماه ۱۳۹۸)	توجه به معیشت و رفاه کارکنان، روحیه‌دهنده و مشوق و اثرگذار باشد	فرمانده باید به معیشت کارکنان توجه داشته باشد. فرمانده باید برانگیزاننده انگیزه‌ها باشد. فرمانده باید مشوق و روحیه‌دهنده باشد. فرمانده باید اثرگذار باشد.
مصاحبه با سرتیپ خلبان ستاد محمد قراباغی (مطالعات گروهی دوره ششم فرماندهی عملیات مشترک و مرکب دافوس آجا بهمن ماه ۱۳۹۸)	دارای هدف‌گذاری، برنامه‌ریزی، اولویت‌بندی در کار، عدالت محوری، پیگیری مداوم و مطالبه مداوم رشد دهنده انگیزه و الگو بودن	یک فرمانده و مدیر موفق بایستی دارای هدف‌گذاری، برنامه‌ریزی، اولویت‌بندی در کار، عدالت، پیگیری مداوم و مطالبه مداوم رشد باشد و انگیزه‌ها را ارتقاء دهد. محبوب بوده و الگوی خوبی برای زیرمجموعه باشد.
سردار سرتیپ دوم پاسدار فرج‌الله مرادی (مطالعات گروهی دوره ششم فرماندهی عملیات مشترک و مرکب دافوس آجا بهمن ماه ۱۳۹۸)	متعهد به آرمان‌ها و اهداف سازمان	فرمانده باید متعهد به آرمان‌ها و اهداف سازمان باشد

فرمانده باید الگو باشد. فرمانده باید پیشگام باشد. فرمانده باید همه را با یک چشم بنگرد (عادل باشد). فرمانده باید آمر به معروف و ناهی از منکر و نقدپذیر باشد. فرمانده باید عامل به آنچه می‌گوید باشد. فرمانده باید در موضوع تخصصی خود هم مرجعیت داشته باشد. فرمانده باید ولایتمدار و خود مطیع باشد.	الگو، پیشگام، عادل، آمر به معروف و ناهی از منکر، عامل به گفتار، متخصص و مطیع و ولایت مدار باشد	مصاحبه با سردار سرتیپ پاسدار زاده‌کمند (مطالعات گروهی دوره ششم فرماندهی عملیات مشترک و مرکب دافوس آجا بهمن‌ماه ۱۳۹۸)
---	--	--

۴-۲- گام دوم: ساخت مفاهیم (کدگذاری محوری) از کدهای باز

هدف از کدگذاری محوری ایجاد رابطه بین مقوله‌های تولیدشده در مرحله کدگذاری باز است. در گام دوم، بر اساس کدهای باز مستخرج از مصاحبه‌ها و نیز مطالعات کتابخانه‌ای، مفاهیم و مقوله‌های نهایی ساخته شد که در ادامه آورده شده است.

جدول شماره ۴) نمونه ساخت مفاهیم از کدهای باز

مفاهیم	کدهای باز
خدا محور	ایمان به خدا و روز قیامت و جهاد در راه خدا، ایمان به خدا، کارهای شایسته، معامله با خدا، رضایت خداوند و شهادت‌طلبی، ترس از خداوند، توکل بر خدا، حق بودن وعده خداوند، وفای به عهد از سوی خداوند، شادمان از معامله با خدا و جویای رستگاری بزرگ تزکیه نفس، انس با قرآن، تقرب به خداوند و بی‌نیازی از خلق
ولایت مداری	خاشع در برابر خدا، تدبیر و خودباوری، توحید و استقامت در راه خدا، ابتلای الهی به آزمایش‌ها و شایسته‌سالاری، جهاد و پیکار در راه خدا و استواری و شجاعت قاطعیت، یاری حق علل پیروزی، اطاعت از ولی خدا و تبری و تولی، مطیع و ولایت مدار
سازمانی و مدیریتی	مبارزه با فاسقان، فساد ستیزی، حفظ بیت‌المال، دشمن ستیزی، عدم بکارگیری غیر صالحان و نابخردان، مدیر توانا، مدیر دانا و درک و فهم مسائل امت، مسئولیت‌پذیری، ساده زیستی و دل بردن از دنیا و دوری از تجملات دنیایی، پند و نصیحت‌پذیری، متعهد به آرمان‌ها و اهداف سازمان، دارای هدف‌گذاری، برنامه‌ریزی، اولویت‌بندی در کار، عدالت محوری، پیگیری مداوم و مطالبه مداوم رشد دهنده انگیزه و الگو بودن، توجه به معیشت و رفاه کارکنان، روحیه‌دهنده و مشوق و اثرگذار باشد، ساختار قانونمندی، رفتار وظیفه محوری، رشد و ارتقاء دهنده
ویژگی‌های شخصیتی	روحیه ایثارگری، محبوب و امین، روحیه صدق و صفا، بی‌توقعی

رفتار فردی	الگو، پیشگام، عادل، آمر به معروف و ناهی از منکر، عامل به گفتار، اخلاق‌مداری، شجاعت، ازخودگذشتگی، افتادگی، مجاهدت، پرکاری و شب و روز نشناختن و پیگیری کار
تخصص و دانش فنی	اهمیت به دانش تخصصی و قدرت حل مسئله
شرایط و اقتضائات	وضعیت اجتماعی - فرهنگی و سیاسی، شرایط امکانات و تجهیزات، شرایط جغرافیایی، شرایط زمانی و مکانی، داشتن دکترین و سیاست‌های دفاعی، لحاظ کردن ساختار حاکمیتی
مخاطبان (پیروان)	قدرشناسی و تقدیر از موفقیت‌ها و دستاوردها، هم‌رنگ بودن و درک مشکلات مردم، روحیه و انگیزه بخشی، اعتماد پروری دوجانبه، امیدوارسازی، رسیدگی به خانواده شهدا و رزمندگان، ارزش و احترام و همراهی با افراد، گشاده‌رویی و مردم‌دوستی
منابع و نیازها	نحوه تأمین تجهیزات و امکانات موردنیاز، حفظ منابع انسانی و منابع فیزیکی و مالی، توجه به امنیت، توجه به نیازهای فیزیولوژی و رفع موانع زیست، توجه به بهداشت عمومی

۴-۳- گام سوم: ساخت مقوله نهایی (کدگذاری انتخابی) از مفاهیم

کدگذاری انتخابی عبارت است از فرآیند انتخاب دسته‌بندی اصلی، مرتبط کردن نظام‌مند آن با دیگر دسته‌بندی‌ها، تکمیل دسته‌بندی‌هایی که نیاز به اصلاح و توسعه بیشتری دارند.

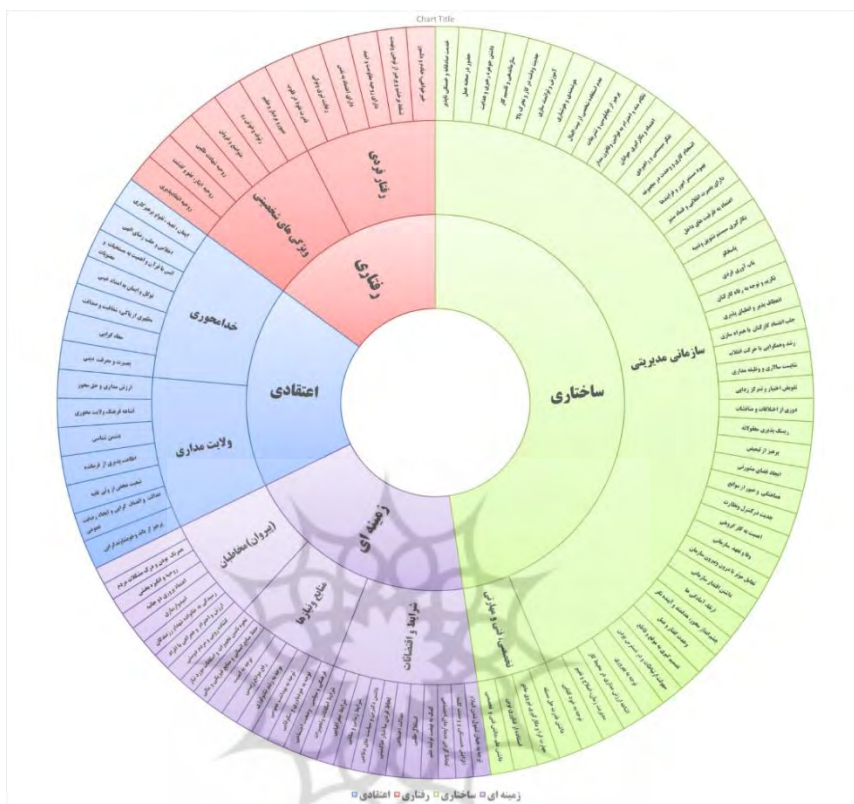
جدول شماره ۵) نمونه ساخت مقوله نهایی از مفاهیم

مفاهیم	مقوله نهایی
دین‌مداری، ولایت‌مداری	اعتقادی
تخصص و دانش فنی، سازمانی و مدیریتی	ساختاری
رفتار فردی و ویژگی‌های شخصیتی	رفتاری
حوزه‌های حاکمیتی، مخاطبان (پیروان)، شرایط و اقتضائات، منابع و نیازها	زمینه‌ای

بر اساس یافته‌های اشاره‌شده در بالا، الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان دوران دفاع مقدس در این پژوهش به صورت زیر می‌باشد.

شکل شماره ۱: الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان دوران دفاع مقدس

۵- بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۵-۱- بحث

یافته‌ها نشان می‌دهد مقوله مدیریت جهادی، نمودی عینی و زنده در جامعه ایران اسلامی داشته که فرماندهان دفاع مقدس، مصداق بارز آن هستند. مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، در نام‌گذاری سال ۱۳۹۳ بحث مدیریت جهادی را مطرح و راه‌حل برون‌رفت از مشکلات ناشی از خباثت‌های استکبار جهانی را مدیریت جهادی معرفی کردند. امروزه بسیاری از دانشمندان در موضوع توسعه مدیریت را رکن اساسی در پیشرفت اقتصادی و اجتماعی جوامع می‌دانند و بر این اساس برای رشد

و گسترش آن سرمایه‌گذاری‌های قابل‌توجهی ارائه‌شده است مدیریت بالاترین نقش را در توسعه و یا عقب‌ماندگی یک سازمان یا موسسه یا یک خانواده و یا حتی یک کشور دارد، سخت‌کوشی هوشیاری قدرت تشخیص بالا اعتمادبه‌نفس و ریسک‌پذیری از ویژگی‌های بارز مدیران مبتکر و رهبران مقتدر اقتصادی می‌باشد. در طول تاریخ سبک‌های مدیریتی متفاوتی ارائه‌شده که هر دوره متناسب با وضعیت آن دوره بوده و نام خاصی نیز بر آن گذارده شده، اما دوران کنونی در کشور ما که ارزش‌ها و فرهنگ اسلامی حاکم هست، جامعه طالب یک مدیریتی به نام مدیریت جهادی می‌باشد و آنچه در مدیریت جهادی می‌توان بیان کرد اینکه علم و قوانین علمی در یک فرهنگ ارزشی به کار گرفته شده است. جامعه سازان و افرادی که در آن نقش ایفا می‌کنند اعتقادات، رسوم و ارزش‌های فرهنگی خاصی را ارائه می‌دهند و مدیریت ناگزیر از عمل در بستر این نظام ارزشی اسلامی جامعه و سازمان می‌باشد.

از آنجاکه هدف اصلی این تحقیق تدوین و ارائه الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان سپاه پاسداران دوران دفاع مقدس است، بنابراین تلاش گردید در اثنای تحقیق با نگاهی جامع، کلان و کل‌نگر به موضوع و از طریق مطالعه مبانی نظری و علمی، انجام مطالعه اکتشافی، مصاحبه و اخذ نظر خبرگان، تهیه پرسشنامه و اخذ نظر کارشناسان و نهایتاً تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌های تحقیق این مورد انجام گیرد و با انجام یک بررسی محیطی و احصاء مضامین (فراگیر، سازمان دهنده و پایه) الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان سپاه پاسداران دوران دفاع مقدس، هدف تحقیق حاصل شد.

از آنجاکه پایه و اساس مدیریت جهادی ارزش‌های اسلامی می‌باشد و برخلاف ارزش‌های غربی یا مکاتب دیگر که آن ارزش‌ها نسبی و ابزاری هستند در نظام اسلامی ارزش‌ها مطلق بوده و شرایط و موقعیت‌ها تأثیری بر چگونگی عمل به آن‌ها ندارند، از این جهت شاخص‌هایی مانند قرب الهی، ایمان، توکل و امثالهم برای یک مدیر جهادی در اولویت قرار دارند، البته باید متذکر شویم که همه شاخص‌ها شاید در یک مدیر جهادی یافت نشود و شدت ضعف داشته باشد اما مهم‌ترین آن‌ها در یک مدیر جهادی باید مشاهده گردد، مدیر جهادی در صورتی می‌تواند یک مدیریت جهادی را در عمل به ظهور برساند که اعتقاد راسخ به این شاخص‌ها داشته باشد و قلباً به آن‌ها اعتقاد داشته باشد و به تواند آن‌ها را در عمل پیاده نماید.

۵-۲- نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های پژوهش، مهم‌ترین خصوصیت مدیریت جهادی، تقرب الهی و اعتقادات مدیر جهادی در جهت نیل به هدف مقدس است که بر اساس تعالیم مکتب اسلام، این هدف مقدس ارتقای حیات بشر از نظر کیفی و کمی می‌باشد. در این راستا یک مدیر جهادی باید همه استعداد و قوای خود را از جمله قوه درک و بصیرت، عاقبت‌اندیشی و مسئولیت‌پذیری، تخصص و امثالهم را به کار گرفته و همراه با کلیه خصوصیات دینی خود از جمله ایمان، خدامحوری، معاد گرایی و ولایت مداری (اطاعت از خداوند و ولی امر و رعایت سلسله‌مراتب فرماندهی و مدیریت)، همت در اجرا و اشاعه شعائر دینی و ... زمینه‌ها و بسترهایی را در سازمان خود به وجود آورده و مستقر سازد که به تحقق هدف والای مدیریت جهادی کمک کند. برخی از این ویژگی‌های سازمانی عبارت‌اند از: عدالت محوری، اعتماد دوجانبه، امیدوار سازی، ایجاد رقابت سازنده، برقراری سیستم تشویق و تنبیه، ارتقای سطح بهره‌وری و بصیرت سازمانی افراد مجموعه و ایجاد رفاه مادی و عمومی در سازمان برای بالا بردن آسایش روحی و روانی کارکنان. در این تحقیق ضمن بهره‌برداری از منابع مرتبط، قرآن کریم، نهج‌البلاغه، بیانات، فرمایشات، تدابیر و اوامر امامین انقلاب و همچنین از پیشینه تحقیقات اعم از مقالات، کتاب و رساله و پایان‌نامه و مصاحبه با فرماندهان و خبرگان دفاع مقدس و بهره‌گیری از نظام مقولات مضامین احصاء گردید. بر اساس نتایج این پژوهش ۱۰۲ مضمون پایه، ۹ سازمان دهنده و ۴ مضمون فراگیر برای مدیریت جهادی شناسایی گردید، شناخت و بکار گیری آن‌ها می‌تواند الگوی مناسبی برای مدیران فعلی و پرورش مدیران آینده باشد. وجه تمایز مدیریت جهادی با سایر سبک‌های مدیریت، مقوله‌هایی است که هم مبنای علمی و اثبات‌شده دارند و در دیگر سبک‌های مدیریتی نیز کارکرد خود را نشان داده‌اند و همچنین بر مبنای ارزش‌های اسلامی این مقوله‌ها اخذ شده و اساس تصمیمات و عملکرد مدیران جهادی قرار می‌گیرد.

این مضامین عبارت‌اند از مضمون فراگیر اول با عنوان اعتقادی دارای دو سازمان دهنده (خدامحوری و ولایت مداری) و با ۱۵ مضمون پایه، فراگیر دوم با عنوان رفتاری دارای دو سازمان دهنده (رفتار فردی و ویژگی‌های شخصیتی) و با ۱۲ مضمون پایه، فراگیر سوم با عنوان ساختاری دارای دو سازمان دهنده (تخصصی فنی و مهارتی، سازمانی مدیریتی) با ۴۸ مضمون پایه و فراگیر چهارم با عنوان زمینه‌ای دارای ۳ سازمان دهنده (مخاطبین

(پیروان)، نیازها و منابع و شرایط و اقتضائات) با ۲۷ مضمون پایه که در متن و جداول مربوطه در یافته‌های تحقیق به آن‌ها اشاره شده است. پس از به دست آوردن مضامین برای مدیریت جهادی با استفاده از نرم‌افزار excel 2016 sunburst الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر تجربیات فرماندهان سپاه پاسداران دوران دفاع مقدس ترسیم گردید که در شکل یک ارائه گردید.

۵-۳- پیشنهادها

با توجه به نتایج این پژوهش پیشنهاد می‌گردد:

برای به کارگیری یافته‌های تحقیقات علمی در میدان عمل، ضروری است تا مسئولین ذی‌ربط در امورات مدیریت در کشور، نسبت به شناخت و به کارگیری یافته‌های علمی در حوزه مدیریت جهادی، که منجر به دانش علمی شده است، اهتمام ویژه‌ای داشته باشند. ازجمله اینکه در مدیریت منابع انسانی، می‌توان در فرایندهای مختلف منابع انسانی مثل جذب، بهسازی و آموزش، ارتقا و انتصاب و نگهداری از این یافته‌ها استفاده نمود که در ادامه پیشنهادهای علمی و کاربردی زیر ارائه می‌گردد:

- ۱- طراحی الگوهای مدیریت جهادی در ابعاد مختلف اعم از جهاد فرهنگی، جهاد اقتصادی، جهاد سیاسی، جهاد علمی و...
- ۲- مضامین یافته شده در این پژوهش و تحقیقات مشابه، در جذب، آموزش و پرورش، انتصاب و به کارگیری و سایر امورات مدیران اعم از لشکری و کشوری به کارگیری شود.
- ۳- در ارزیابی عملکرد مدیران، ملاک و معیار، ویژگی‌های مدیریت جهادی لحاظ شود.
- ۴- با اجرایی کردن مدیریت جهادی که با فرهنگ جامعه ایران اسلامی مطابقت دارد به توانیم به اهداف ارزشی موردنظر جمهوری اسلامی ایران در همه سطوح مدیریتی دست یابیم.
- ۵- اهتمام جهت انجام تحقیقات اصولی و کاربردی در زمینه‌های مدیریت جهادی در حوزه و دانشگاه
- ۶- بازنگری و مهندسی مجدد سازمان‌ها اعم از کشوری و لشکری بر مبنای اصول مدیریت جهادی
- ۷- توسعه و عمق‌بخشی به رشته‌های مدیریت جهادی در مراکز علمی و آموزشی جهت تربیت منابع انسانی با روحیه جهادی

۸- با اجرایی کردن مدیریت جهادی در کشور و ارائه الگوی عملی آن در جهان شمول کردن آن بکوشیم.

۵-۴- تقدیر و تشکر:

خداوند سبحان را شاکریم که پیشرفت، توسعه، نظم و امنیت اجتماعی کشور عزیزمان ایران را در پرتو جان‌فشانی شهیدانی گلگون کفن، آراسته به سلاح ایمان، تقوی، اخلاق نیکو و علم، ممکن ساخت. از کلیه عزیزانی که در تهیه و تدوین این مقاله، اینجانب را یاری نمودند، به‌ویژه فرماندهان و سرداران و خبرگان که با صبوری و انجام مصاحبه بنده را مورد لطف قرار دادند و همچنین از اساتید محترم راهنما و مشاور جناب آقایان امیر دکتر ناصر پورصادق و دکتر مسعود حقیقی که در طول مدت تهیه مقاله با لطف و ابراز محبت در راهنمایی بنده اهتمام داشتند و از همه اساتید و داوران محترم و دست‌اندرکاران گرامی تشکر و قدردانی می‌نمایم.

۶- منابع

۶-۱- منابع فارسی

مقاله‌ها

- ۱- ابراهیم پور، محسن، (۱۳۸۶)، «نگرشی نهادی - هنجاری به جهاد سازندگی» مجموعه مقالات همایش فرهنگ جهادی، صفحه ۲۶۱-۳۱۱.
- ۲- ابراهیمی فر عبدالجواد (۱۳۸۶) مبانی اعتقادی فرهنگ و مدیریت جهادی، مجموعه مقالات اولین همایش ملی فرهنگ و مدیریت جهادی، تهران: نشر آموزش کشاورزی - دفتر خدمات تکنولوژی آموزشی
- ۳- احمدیان، علی‌اکبر (۱۳۹۳) مدل‌سازی مدیریت جهادی، مجله سیاست دفاعی سال بیست و دوم شماره ۸۷.
- ۴- اسحاقی سید حسین، (۱۳۹۳)، مؤلفه‌های مدیریت جهادی، قم، مرکز نشر هاجر
- ۵- استراس آنسلم، کوربین جولیت. ترجمه بیوک محمدی (۱۳۹۳) اصول روش تحقیق کیفی: نظریه مبنایی، رویه‌ها و شیوه‌ها، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ۶- اصلی پور، حسین، ۱۳۹۶، تبیین ابعاد و مؤلفه‌های الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر رویکرد نظریه داده بنیاد، فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۶

- ۷- افتخاری، اصغر، زرگرزاده، محمدعلی، شمشیری، مهدی (۱۳۹۷)، **مؤلفه‌های مدیریت جهادی در بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)**، فصلنامه مدیریت نظامی، سال ۱۸، شماره ۲، صص ۵۳-۸۷.
- ۸- الماسی، محسن (۱۳۸۶)، **آسیب‌شناسی و ارزیابی فرهنگ و مدیریت جهادی، مجموعه مقالات اولین همایش ملی فرهنگ و مدیریت جهادی**، تهران: نشر آموزش کشاورزی، دفتر خدمات تکنولوژی آموزشی.
- ۹- ایروانی، محمدجواد؛ شیخی، عبدالمجید (۱۳۸۶)، **مقایسه دو سامانه نهادی و سنتی، مجموعه مقالات اولین همایش ملی فرهنگ و مدیریت جهادی**، تهران: نشر آموزش کشاورزی، دفتر خدمات تکنولوژی آموزشی.
- ۱۰- ترابی و همکاران، (۱۴۰۰)، **ارائه الگوی ویژگی‌های مدیریت جهادی در فرماندهان هشت سال دفاع مقدس، پژوهشی مبتنی بر بیانات حضرت امام خمینی (رحمه الله علیه) و امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)**، فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس، دوره ۷، شماره ۳، پاییز ۱۱- شه‌بخش، بی تا (۱۳۹۷)، **طراحی الگوی ساختاری فرهنگ مدیریت جهادی در بنگاه‌های اقتصادی دولتی**، مقاله برگرفته از رساله دکتری دانشگاه آزاد واحد رودهن
- ۱۲- علی شیری محمدمهدی، تولایی روح‌الله، بیدی مجتبی (۱۳۹۵)، **اصول حاکم بر مدیریت جهادی: تحلیلی کیفی از تجربه مدیریت جهادی در کشور**، چشم‌انداز مدیریت دولتی، شماره ۲۸، صص ۱۰۹-۸۹، ۱۴۰۰
- ۱۳- کریمی، ص؛ و نصر، ا. (۱۳۹۲)، **روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌های مصاحبه، پژوهش، سال چهارم بهار و تابستان**، شماره ۱، پیاپی ۷، صص ۷۱ تا ۹۴.
- ۱۴- لطیفی و همکاران، (۱۳۹۳)، **پژوهشی پدیدارشناسانه برای فهم جوهره مدیریت جهادی، فصلنامه راهبرد فرهنگ**، شماره ۲۸، زمستان ۱۳۹۳
- ۱۵- مرادی دادخواه، حسن (۱۳۹۶)، **ارائه الگوی راهبردی حوزه مدیریت جهادی از طریق تدوین تجارب نظام جمهوری اسلامی ایران بر اساس گفتمان ولایت‌فقیه و قانون اساسی**، رساله دکتری، دانشگاه عالی دفاع ملی.
- ۱۶- مظلوم و همکاران، (۱۴۰۱)، **بررسی تأثیر ابعاد مدیریت جهادی با رویکرد معیارهای اسلامی بر اثربخشی سازمان (مطالعه موردی شرکت پخش فرآورده‌های نفتی کرمان)**، فصلنامه مطالعات راهبردی در صنعت نفت و انرژی، دی ۱۴۰۱

۶-۱-۲- کتاب:

- ۱- قرآن کریم و نهج‌البلاغه حضرت امیر المومنین (ع)
- ۲- اصلی پور، حسین، (۱۳۹۵)، **درآمدی بر نظریه مدیریت جهادی**، نشر مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهر تهران.

- ۳- امام خمینی (ره)، بسیج در اندیشه امام خمینی (ره)، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)
- ۴- امام خمینی (ره)، صحیفه نور، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)
- ۵- حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۷۷)، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، تهران، انتشارات سمت.
- ۶- دانشگاه عالی دفاع ملی (۱۳۹۶)، الگوی راهبردی اقتدار ملی بر پایه فرهنگ، اقتصاد و علم با تأکید بر مدیریت جهادی، مطالعه گروهی.
- ۷- دانشگاه عالی دفاع ملی (۱۳۹۵)، الگوی راهبردی مدیریت جهادی؛ مبانی، اصول، رویکردها و الزامات، مطالعه گروهی.
- ۸- دلاور، علی (۱۳۸۳)، مبانی نظری و عملی پژوهش، تهران، انتشارات رشد.
- ۹- رضائیان، علی، (۱۳۷۷)، اصول مدیریت، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، چاپ نهم.
- ۱۰- هولستی، ال. آر (۱۳۷۳)، تحلیل محتوا در علوم اجتماعی و انسانی، ترجمه نادر سالار زاده امیری، تهران، دانشگاه علامه طباطبائی.

۶-۱-۳- منابع اینترنتی:

- ۱- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مجموعه بیانات، قابل دسترسی در: www.Khamenei.ir

۶-۲- منابع فارسی به لاتین:

Persian sources:

Articles

1. Ahmadian, Ali Akbar (1393) Jihadist Management Modeling, Defense Policy Journal, Year 22, Number 87.
2. Ali Shiri Mohammad Mahdi, Tulaei Ruhollah, Bedi Mojtabi (1395), Principles Governing Jihadist Management: A Qualitative Analysis of the Experience of Jihadist Management in the Country, Public Management Perspective, No. 28, pp. 89-109.
3. Almasi, Mohsen (1386), Pathology and evaluation of jihadi culture and management, collection of articles of the first national conference of jihadi culture and management, Tehran: Agricultural Education Publishing, Educational Technology Services Office.
4. 4-Ebrahimi Far Abdul Javad (1386) The Beliefs of Jihadi Culture and Management, Proceedings of the First National Conference of Jihadi Culture and Management, Tehran: Agricultural Education Publishing - Educational Technology Service Office
5. Ebrahimpour, Mohsen, (1386), "An institutional-normative approach to constructive Jihad", Proceedings of the Jihadi Culture Conference, page 311-261.

6. Erwani, Mohammad Javad; Sheikhi, Abdul Majeed. (1386). A comparison of two institutional and traditional systems, collection of articles of the first national conference on jihadi culture and management, Tehran: Agricultural Education Publishing, Educational Technology Services Office.
7. Iftekhari, Asghar, Zargarzadeh, Mohammad Ali, Shamshiri, Mehdi (1397), Components of Jihadist Management in the Statements of Imam Khamenei (Madazla Al-Ali), Management Quarterly, Year 18, Number 2, pp. 53-87.
8. Ishaghi Seyed Hossein, (1393), Components of Jihadi Management, Qom, Hajar Publishing Center.
9. Karimi, p. and Nasr, A. (1392), interview data analysis methods, research, spring and summer 4th year, number 1, series 7, pp. 71-94.
10. 10-Latifi et al. 1393, a phenomenological research to understand the essence of jihadi management, Culture Strategy Quarterly, number 28, winter 1393
11. Mazloun et al. 1401, investigating the impact of jihadi management dimensions with the approach of Islamic criteria on the effectiveness of the organization (case study of Kerman Oil Products Distribution Company), Strategic Studies Quarterly in the Oil and Energy Industry, December 1401.
12. Moradi Dadkhah, Hassan (1396), presenting a strategic model in the field of Jihadi management through compiling the experiences of the Islamic Republic of Iran system based on the discourse of the legal authority and the constitution, doctoral thesis, National Defense University.
13. Sha bakhsh, BeiTa 1397, Designing the structural model of Jihadi management culture in state economic enterprises, an article taken from the doctoral thesis of Azad University, Roudhen branch.
14. Slipour, Hossein, 2016, Explaining the dimensions and components of the jihadi management model based on the foundational data theory approach, Police Management Research Quarterly, Number 3, Fall 2016.
15. Strauss Anselm, Corbin Juliet. Translated by Buyuk Mohammadi (2013) Principles of qualitative research method: theory theory, procedures and methods, Research Institute of Humanities and Cultural Studies.
16. Torabi et al. 1400, presenting a model of Jihadi management characteristics in the commanders of the eight years of holy defense, a research based on the statements of Imam Khomeini (may God have mercy on him) and Imam Khamenei (Madazlah al-Ali).

Scientific Quarterly Journal of Sacred Defense Studies, Volume 7, Number 3, Autumn

Book:

- 1- Delavar, Ali (2014), Theoretical and Practical Principles of Research, Tehran, Rushd Publications.
 - 2- Hafez Nia, Mohammad Reza (1377), Introduction to Research Methodology in Human Sciences, Tehran, Samt Publications.
 17. 3-Higher University of National Defense (2015), strategic model of jihadi management; Basics, principles, approaches and requirements, group study.
 18. Higher National Defense University (2016), strategic model of national authority based on culture, economy and science with emphasis on Jihadi management, group study.
 19. Holsti, L. R. (1373), content analysis in social and human sciences, translated by Nader Salarzadeh Amiri, Tehran, Allameh Tabatabai University.
 20. Imam Khomeini (RA), Basij in the Thought of Imam Khomeini (RA), Tehran, Institute for Editing and Publishing the Works of Imam Khomeini (RA)
 21. Imam Khomeini (RA), Sahifah Noor, Tehran, Institute for editing and publishing the works of Imam Khomeini (RA)
 22. Rezaian, Ali, (1377), Principles of Management, Organization for the Study and Compilation of University Humanities Books (Samt), 9th edition.
 23. Razalpour, Hossein, (2015), An Introduction to Jihadi Management Theory, Tehran City Planning Studies Center Publication.
 24. The Holy Quran and the Nahj al-Balagha of Hazrat Amirul Momineen (AS)
- Internet resources
- 1- Imam Khamenei, a collection of statements, available at: www.Khamenei.ir

۳-۶- منابع لاتین

Latin sources

Articles:

1. Van Getel Nicolette and Teelken Christine (2006), «Neo institutional perspective on public management reform», International management t. 99-109.
2. Drucker, P. (1993). Post-Capitalist Society. New York: Harper Collins.

3. Nonaka, I kujiro. 1994. A Dynamic Theory of Organizational Knowledge Creaton. Organizaton Science, vol. 5, no.1: 14-37
4. Strauss.A, J.Corbin (1992). Basics of Qualitatve Research: Techniques and Procedures for Develop ing Grounded Theory, California: Sage Publicatons, Inc.
5. Nonaka and Takeuc hi. H. (1995). The Knowledge-Cratng Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovaton? Oxford University Press.
6. Author, A.A. Author, B.B. (Date of publication). Title of article. Title of Online Periodical, volume number (issue number), page.

Books

- 1- Author, A.A. Author, B.B. (Date of publication). Title of book or larger document (chapter or section number). Edition. Publication.

Websites

